NÂNG CAO Ý THỨC CÔNG DÂN CỦA THANH NIÊN TRONG THỰC HIỆN NGHĨA VỤ QUÂN SỰ HIỆN NAY

Lê Minh Chí, Ngô Xuân Thân
Trường Đại học Nguyễn Huệ

Tóm tắt: *Ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự là yếu tố cốt lõi cấu thành phẩm chất, nhân cách của người thanh niên cách mạng. Giúp họ nhận thức đúng đắn quyền, nghĩa vụ của bản thân đối với Tổ quốc, tích cực, chủ động, tự giác trong thực hiện nghĩa vụ quân sự, góp phần thực hiện thắng lợi sự nghiệp xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa. Vì vậy, nâng cao ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự hiện nay là vấn đề quan trọng và cần thiết.*

Từ khóa: *Ý thức công dân; thanh niên; nghĩa vụ quân sự; trách nhiệm.*

RAISING THE CIVIC CONSCIOUSNESS OF YOUNG PEOPLE IN PERFORMING MILITARY SERVICE TODAY

Abstract: *The civic consciousness of young people in performing military service is a core element that constitutes the qualities and personality of revolutionary youth. It helps them to correctly perceive their rights and obligations to the Fatherland, to be active, proactive, and self-conscious in performing military service, contributing to the successful implementation of the cause of building and firmly defending the socialist Fatherland of Vietnam. Therefore, raising the civic consciousness of young people in performing military service is an important and necessary issue today.*

Key words: *Civic consciousness; youth; military service; responsibility.*

Nhận bài: 14/10/2025 *Phản biện: 13/11/2025* *Duyệt đăng: 17/11/2025*

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong lịch sử dân tộc Việt Nam, ý thức bảo vệ Tổ quốc luôn gắn liền với lòng yêu nước và tinh thần đoàn kết toàn dân. Nghĩa vụ quân sự không chỉ là quy định pháp lý mà còn là trách nhiệm thiêng liêng của mỗi công dân Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc. Tuy nhiên, trong bối cảnh toàn cầu hóa và kinh tế thị trường hiện nay, một bộ phận thanh niên còn biểu hiện thờ ơ, né tránh hoặc nhận thức chưa đầy đủ về nghĩa vụ. Do đó, việc nâng cao ý thức công dân trong thực hiện nghĩa vụ quân sự trở thành yêu cầu cấp bách.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Thực trạng ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự

Ý thức công dân là tổng hòa tri thức, tình cảm, niềm tin và ý chí của người dân về quyền và nghĩa vụ của họ đối với Nhà nước và xã hội, tạo thành động lực định hướng, thôi thúc công dân thực hiện các hoạt động một cách tự nguyện, tích cực và chủ động theo quy định của pháp luật. Ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự là tổng hòa tri thức, tình cảm, niềm tin và ý chí về quyền và nghĩa vụ, tạo thành động lực tinh thần, định hướng, thôi thúc người thanh niên thực hiện nghĩa vụ quân sự, là yếu tố cốt lõi suy đến cùng cấu thành phẩm chất, nhân cách của người thanh niên cách mạng, giúp họ nhận thức đúng đắn quyền, nghĩa vụ của bản thân đối với Tổ quốc, tích cực, chủ động, tự giác trong thực hiện nghĩa vụ quân sự, góp phần thực hiện thắng lợi sự nghiệp xây dựng và bảo vệ vững chắc Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Giai đoạn hiện nay, khi "Thế giới đang trải qua những biến động to lớn, diễn biến rất nhanh chóng, phức tạp, khó dự báo. Hoà bình, hợp tác và phát triển vẫn là xu thế lớn, song đang đứng trước nhiều trở ngại, khó khăn; cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, xung đột cục bộ tiếp tục diễn ra dưới nhiều hình thức, phức tạp và quyết liệt hơn…". Bên cạnh đó, tình hình an ninh chính trị, tranh chấp chủ quyền lãnh thổ trên đất liền, biển, đảo của một số quốc gia thời gian gần đây, càng khẳng định tầm quan trọng ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự, nhằm bảo đảm quân số và chất lượng của lực lượng vũ trang, đáp ứng yêu cầu, nhiệm vụ khi Tổ quốc cần.

Thời gian qua, được sự quan tâm của Đảng, Nhà nước, Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh; đặc biệt là sự quan tâm lãnh đạo, chỉ đạo trực tiếp của Đảng bộ, chính quyền ở các địa phương, cùng công tác tuyên truyền, giáo dục, vận động của các chủ thể, đại đa số thanh niên đã có ý thức công dân tốt, tri thức của họ về quyền, nghĩa vụ công dân trong thực hiện nghĩa vụ quân sự ngày càng đầy đủ và mang tính hệ thống. Đa phần thanh niên đã nhận thức đúng đắn về quyền, nghĩa vụ của bản thân đối với Tổ quốc, đã hiểu được thực hiện nghĩa vụ quân sự không chỉ là nghĩa vụ bắt buộc, mà còn là quyền lợi,

trách nhiệm, là niềm vinh dự, tự hào của mỗi công dân. Phần lớn thanh niên đã luôn tin tưởng vào sự lãnh đạo của Đảng, sự quản lý, điều hành của Nhà nước, mục tiêu, con đường đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam; tin tưởng vào chế độ, chính sách, quyền lợi của bản thân, gia đình được bảo đảm trước, trong và sau khi hoàn thành nghĩa vụ quân sự; luôn gắn bó với quê hương, đất nước, không ngại khó khăn, gian khổ, luôn hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ trong thời gian tại ngũ.

Tuy nhiên, trước xu thế toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế ngày càng sâu rộng, đặc biệt là những tác động tiêu cực từ mặt trái của nền kinh tế thị trường, làm cho "một bộ phận không nhỏ cán bộ, đảng viên,… suy thoái về tư tưởng chính trị, đạo đức, lối sống với những biểu hiện khác nhau về sự phai nhạt lý tưởng, sa vào chủ nghĩa cá nhân ích kỷ, cơ hội, thực dụng, chạy theo danh lợi, tiền tài, kèn cựa địa vị, cục bộ, tham nhũng, lãng phí, tùy tiện, vô nguyên tắc...". Những tồn tại, hạn chế tác động tới một bộ phận người dân, trong đó có thanh niên, dẫn tới vẫn còn một bộ phận thanh niên có suy nghĩ và hành động chưa đúng đắn, nhận thức chưa đầy đủ về quyền, nghĩa vụ của bản thân đối với Tổ quốc, lười lao động, chạy theo lối sống thực dụng; tìm cách trốn tránh nghĩa vụ quân sự,...

2.2. Giải pháp nâng cao ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự

Để nâng cao ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự hiện nay, cần thực hiện tốt một số giải pháp sau:

Một là, phát huy vai trò, trách nhiệm của các chủ thể trong công tác tuyên truyền, giáo dục và vận động thanh niên.

Theo đó, các chủ thể như: Cấp ủy, chính quyền địa phương, Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội các cấp, đặc biệt là Đoàn thanh niên, gia đình, nhà trường cần nâng cao nhận thức, phát huy tốt vai trò, trách nhiệm, xác định đúng vị trí, ý nghĩa, tầm quan trọng của công tác tuyên truyền, giáo dục và vận động thanh niên. Thường xuyên quán triệt và làm tốt công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, tuyên truyền, giáo dục pháp luật, đặc biệt là Luật nghĩa vụ quân sự phù hợp với đặc điểm, trình độ nhận thức của thanh niên, chú trọng đối tượng thanh niên trong độ tuổi gọi nhập ngũ. Coi trọng công tác giáo dục lịch sử, truyền thống cho thanh niên, với nhiều nội dung, hình thức, phong phú, đa dạng, đồng thời phải có trọng tâm, trọng điểm. Tập trung giáo dục cho thanh niên về lịch sử đấu tranh dựng nước và giữ nước của dân tộc Việt Nam, truyền thống hào hùng của Đảng Cộng sản Việt Nam, của Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, của Quân đội nhân dân Việt Nam, của lực lượng vũ trang và truyền thống của nền văn hóa nghìn năm văn hiến,...

Các hình thức giáo dục như: Tổ chức nói chuyện truyền thống đánh giặc, giữ nước của dân tộc, nghệ thuật quân sự Việt Nam, tuyên truyền về hình ảnh cao đẹp của "Bộ đội Cụ Hồ"; gặp gỡ động viên, tổ chức cho thanh niên chuẩn bị nhập ngũ tham quan các di tích lịch sử... qua đó, giáo dục, bồi dưỡng tinh thần yêu nước, lòng tự hào dân tộc, xây dựng động cơ, trách nhiệm công dân, khơi dậy trong mỗi thanh niên sự tôn kính, niềm kiêu hãnh, tự hào về truyền thống đánh giặc, giữ nước của các thế hệ cha ông, từng bước bồi đắp tình cảm, củng cố niềm tin của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự.

Hai là, xây dựng môi trường văn hóa ở các địa phương lành mạnh, tạo điều kiện thuận lợi nâng cao ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự hiện nay.

Thực hiện tốt giải pháp cần nâng cao nhận thức, trách nhiệm của các chủ thể về vị trí, vai trò, tầm quan trọng của môi trường văn hoá đối với nâng cao ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự. Coi trọng xây dựng môi trường văn hóa trên địa bàn từng địa phương với những giá trị đặc trưng, vừa mang đậm nét bản sắc văn hoá truyền thống của dân tộc Việt Nam, như: yêu nước, nhân văn, dân chủ, đoàn kết, dũng cảm, mưu trí, sáng tạo,...; vừa mang những giá trị đặc thù của văn hoá vùng miền. Không ngừng trùng tu, sửa chữa, nâng cấp những di tích lịch sử; bảo tồn, phát triển những ấn phẩm văn hóa truyền thống của dân tộc. Thường xuyên củng cố, kiện toàn, xây dựng hệ thống tổ chức đảng, chính quyền, Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức đoàn thể ở địa phương vững mạnh. Nâng cao chất lượng, hiệu quả các hoạt động thi đua xung kích, các phong trào tình nguyện ở địa phương. Thực hiện nghiêm nguyên tắc tổ chức, sinh hoạt Đảng, đoàn thể, đề cao tự phê bình và phê bình; phát huy vai trò hạt nhân lãnh đạo của các cấp uỷ đảng, tính tiền phong gương mẫu của từng cán bộ, đảng viên; xây dựng mối quan hệ đoàn kết, thống nhất trong từng cơ quan, đơn vị trên từng địa bàn.

Đẩy mạnh công tác đấu tranh, ngăn chặn, phòng ngừa các loại tội phạm. Tập trung phát triển kinh tế, xã hội, đào tạo nghề nghiệp, tạo công ăn việc làm cho thanh niên. Chú trọng công tác thi đua, khen thưởng, nêu gương người tốt, việc tốt;

đồng thời đấu tranh, lên án những biểu hiện, hành vi tiêu cực, sai trái tạo bầu không khí dân chủ, vui tươi, gần gũi, trân thành để thanh niên thực sự thoải mái, yên tâm phấn đấu, tu dưỡng, rèn luyện, hoàn thành nghĩa vụ quân sự theo quy định của pháp luật.

Ba là, hoàn thiện chính sách, pháp luật về nghĩa vụ quân sự và thực hiện đúng, đủ chế độ, chính sách đối với thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự hiện nay.

Theo đó, cần rà soát, sửa đổi bổ sung, hoàn thiện hệ thống văn bản quy phạm pháp luật về nghĩa vụ quân sự đáp ứng yêu cầu, đòi hỏi của thực tiễn, đặc biệt là xu thế hợp tác, hội nhập quốc tế và yêu cầu, nhiệm vụ bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới, yêu cầu, nhiệm vụ xây dựng và phát triển đất nước giai đoạn hiện nay. Có cơ chế bảo đảm hài hoà giữa quyền lợi và nghĩa vụ, giữa cống hiến và hưởng thụ của công dân trong thực hiện nghĩa vụ quân sự; đồng thời hướng dẫn, tổ chức thực hiện đồng bộ, thuận tiện cho các địa phương trong cả nước.

Đổi mới hình thức, phương pháp, cách thức xây dựng dự án, kế hoạch, chương trình, dự thảo xây dựng văn bản quy phạm pháp luật về quốc phòng - an ninh, bảo vệ Tổ quốc bảo đảm tính thống nhất, đồng bộ, thực tiễn, khả thi. Đổi mới hình thức, hoàn thiện quy trình lấy ý kiến của các tổ chức, cá nhân có liên quan, nhất là ý kiến của Mặt trận Tổ quốc, các tổ chức chính trị - xã hội, đội ngũ chuyên gia, đặc biệt là đối tượng chịu tác động trực tiếp của luật.

Quán triệt và thực hiện đúng, đủ chế độ, chính sách đối với thanh niên trong quá trình đăng ký, khám tuyển nghĩa vụ quân sự, thanh niên tại ngũ và xuất ngũ. Cấp ủy, chính quyền, các ban, ngành đoàn thể các cấp đặc biệt là cấp xã, phường ở các địa phương cần làm tốt công tác phối hợp giữa các cơ quan, tổ chức, cá nhân có liên quan để nắm bắt, quản lý chặt chẽ số lượng, chất lượng đối tượng thanh niên trong độ tuổi thực hiện nghĩa vụ quân sự trên địa bàn. Tập trung rà soát, quán triệt, thực hiện đúng, đủ chế độ, chính sách đối với thanh niên trong thời gian đăng ký, khám, kiểm tra sức khỏe nghĩa vụ quân sự, phát lệnh gọi, nhập ngũ, tại ngũ và xuất ngũ. Thường xuyên cần có sự lãnh đạo, chỉ đạo, kiểm tra, giám sát chặt chẽ việc tổ chức thực hiện, kịp thời phát hiện những hành vi tiêu cực, trục lợi, làm sai, thực hiện không đúng, đủ các chế độ, chính sách trong thực hiện nghĩa vụ quân sự của thanh niên, qua đó, kịp thời ngăn chặn, xử lý nghiêm minh những trường hợp vi phạm.

Bốn là, phát huy tính tích cực, chủ động, tự giác của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự.

Đòi hỏi người thanh niên phải có tư cách đạo đức trong sáng; có phẩm chất, năng lực, trình độ chuyên môn tốt; có phương pháp, tác phong làm việc khoa học; có bản lĩnh chính trị, ý chí, quyết tâm cao trong quá trình thực hiện nhiệm vụ. Muốn vậy, bản thân mỗi thanh niên cần nhận thức đúng đắn vị trí, vai trò là những chủ nhân tương lai của đất nước, là lực lượng xung kích trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc; nhận thức đúng đắn quyền, nghĩa vụ của bản thân đối với Tổ quốc, ý nghĩa, tầm quan trọng của việc thực hiện nghĩa vụ quân sự,... Từ đó nêu cao tính tự thân, tích cực, chủ động, tự giác trong tiếp nhận sự tuyên truyền, giáo dục, vận động của các chủ thể; chủ động, tích cực, sáng tạo trong quá trình tự học tập, tự rèn luyện, tự nâng cao trình độ tri thức về chuyên môn, nghiệp vụ, các lĩnh vực của đời sống xã hội.

Để phát huy được tính tích cực, chủ động, tự giác của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự, cần có sự quan tâm của cấp ủy Đảng, chính quyền, các ban, ngành, đoàn thể, các tổ chức chính trị - xã hội đặc biệt là vai trò của Đoàn Thanh niên, gia đình, nhà trường trong chăm lo giáo dục, đào tạo và tổ chức vận động thanh niên. Đây là việc làm vô cùng cần thiết nhằm tạo nguồn lực to lớn cho công cuộc xây dựng, bồi dưỡng và phát triển thế hệ cách mạng cho sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa hiện nay.

III. KẾT LUẬN

Nâng cao ý thức công dân của thanh niên trong thực hiện nghĩa vụ quân sự là nhiệm vụ lâu dài, cần sự phối hợp đồng bộ của gia đình, nhà trường, xã hội và bản thân thanh niên. Khi mỗi người trẻ hiểu rằng nghĩa vụ quân sự không chỉ là mệnh lệnh của pháp luật mà còn là minh chứng của lòng yêu nước và trách nhiệm công dân, họ sẽ tự nguyện, tự hào và chủ động góp phần vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Đảng Cộng sản Việt Nam (2021), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập I,* Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr.105.

Đảng Cộng sản Việt Nam (2012), *Văn kiện Hội nghị lần thứ Tư Ban Chấp hành Trung ương khoá XI,* Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.22.